Heikki Lindfors
5.12.2022

Työ- ja elinkeinoministeriölle

LAUSUNTO: E 153/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus neuvoston asetukseksi markkinoiden korjausmekanismin perustamiseksi kansalaisten ja talouden suojaamiseksi kohtuuttoman korkeilta kaasun hinnoilta

Energiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta esityksestä. Toteamme lausuntonamme seuraavaa:

Esityksen sisällöstä ja tavoitteista

Komissio esittää hintakattoa TTF front month -tuotteille. Hintakatto aktivoituisi jos hinta pysyy yli 275€ kahden viikon ajan. Hintakatto on rajoitettu tukkumarkkinaan ja TTF front month tuotteisiin. Rajaus on perusteltu energiatehokkuusmielessä. Rajauksen ansioista kaasun käyttö ei luultavasti lisäänny, kuten Iberian hintakaton seurauksena tapahtui.

Hintakatot ovat perusteltuja toistaiseksi, kun infran ja markkinan rajoitteet aiheuttaa epänormaalia vaihtelua kaasun hinnanmuodostuksessa. Tämänhetkinen kaasun hintakriisi johtuu Venäjän toimista ja energiainfran rajoittuneisuudessa odottamattomassa toimitushäiriötilanteessa. Kaasukriisi helpottuu, kun LNG:n vastaanottokapasiteettia tulee käyttöön Euroopassa ja infran rajoitteiden poistuessa, ja hinta asettuu kysynnän ja tarjonnan mukaisesti. Samalla peruste hintakatolle poistuu.

Mahdollisia vaikutuksia jos mekanismi aktivoidaan

Jos mekanismi aktivoidaan, on odotettavissa, että TTF front month kaupankäynti rajoittuu ja siirtyy OTC-kaupankäyntiin sekä muihin tuotteisiin. Jos hinnat nousevat ja markkinoiden likviditeetti vähenee, OTC-kaupankäynnissä hinnat tulevat nousemaan pörssihintoja voimakkaammin.

Jos hintakatto aktivoituu, kaupankävijät voivat siirtyä muihin tuotteisiin, OTC-kaupankäyntiin, tai he voivat jäädä odottamaan kuukauden loppupuolelle, koska hintariski ei voi enää pahentua. Kaupankävijöiden taktikointi voi aiheuttaa odottamatonta käyttäytymistä markkinoilla.

TTF front month -hintaa käytetään yleisesti johdannaisten eli hintasuojausten perusteena. Ehdotuksen perusteella ei ole selvää kuinka markkinoilla myyjät tulkitsevat hintakaton vaikutuksia pitkäaikaisiin toimitussopimuksiin ja niihin liittyviin hintasuojauksiin, jos heidän positiotaan rajoittaa hintakatto. Yksittäisissä sopimuksissa on mahdollista, että hintakattoehdotus avaa toimittajalle mahdollisuuden avata myös muita sopimusten ehtoja. Riski sopimusriidoista tulee kasvamaan.

On riski, että kaasukauppa alkaa painottumaan muihin hubeihin kuin TTF. Yksi mahdollinen uhka on, että kaasukauppaa aletaan siirtämään jopa Britannian NBP -hubiin, jota EU-sääntely ei koske ollenkaan.

Myös maatieteellinen painottuminen on mahdollista, eli kaasukaupan siirtyminen kauemmas TTF:n vaikutusalueesta, esimerkiksi Välimeren maihin.

Vain front month hinnan rajoittaminen voi lisätä painotusta day ahead markkinalle, jonka volatiliteetti lisääntyisi. Day ahead markkinalla tapahtuu yleensä säätilaan ja kysynnän lyhytaikaisiin muutoksiin liittyvää kaupankäyntiä.

Esimerkki sääntelyn epätoivotuista vaikutuksista nähtiin alkusyksystä; maakaasun hinta Euroopassa nousi elokuun lopulla noin 350 euroon. Hinnannousu ei liittynyt normaaliin kysyntään, vaan taustalla oli velvoite täyttää kaasuvarastot talveksi sekä Venäjän sopimusten vastainen toimitusten vähentäminen, ja ilmeisesti jotkut eurooppalaiset toimijat hankkivat tuolloin kaasua hintaan mihin hyvänsä. Lisäksi Venäjä manipuloi tarjontaa Nord Stream putkessa. ET:n näkemys on, että tällainen sääntelyn luoman markkinapaineen ratkaisu lisäsääntelyllä on riskialtista.

Lopuksi

Tässä lausunnossa on arvioitu mahdollisia hintakaton aiheuttamia riskejä. Hinnan asetantaan liittyy kysynnän ja tarjonnan lisäksi ulkoisia tekijöitä (esim. säätila, Venäjän toimet, muu EU- tai kansallinen lainsäädäntö). Poikkeuksellisesta tilanteesta huolimatta markkinan tulisi antaa toimia mahdollisimman vapaasti, koska markkinan rajoittaminen aiheuttaa aina tavoitellun vaikutuksen ohella myös epätoivottavia vaikutuksia.

Koska nyt esitetty hintakatto on rajattu TTF front month -tuotteisiin ja kestoltaan väliaikainen, haitallisten markkinavaikutuksien voidaan odottaa olevan rajallisia ja siedettäviä. Jos nyt ehdotettu malli tulee voimaan, ei ole missään tapauksessa hyväksyttävää esittää myöhemmin asetuksen voimassaoloaikana hintakattoja muille kaasutuotteille. Ennakoimaton sääntely tekisi jo valmiiksi epävarmasta markkinasta yhä ennustamattomamman energiamarkkinalla toimiville yrityksille.

Lisätietoja asiassa antaa asiantuntija Heikki Lindfors, 0400 216 797 heikki.lindfors@energia.fi